

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η άλλη όψη της περιφερειακής ανάπτυξης

Εμπειρική καταγραφή των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού σε αναπτυσσόμενες περιοχές

Του κ. **Στεφάνου ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**
Mag. Dr. Οικονομ., Παν/μίου Βιέννης

Εισαγωγή

Το ζεστό και συνάμα το ξηρό της κλίμα, η φυσική ποικιλόμορφη ομορφιά της, τα μοναδικά της μνημεία, η φήμη της και το ότι είναι ένα από τα λίκνα του πολιτισμού, έκαναν τη χώρα μας επίκεντρο προσοχής και έλξης τουριστών¹. Η σταδιακή αύξηση της τουριστικής κίνησης και η συστηματική διαμόρφωση της τουριστικής προσφοράς ήταν μερικοί από τους παράγοντες, που επηρέασαν γενικά την τουριστική βιομηχανία της χώρας μας και ειδικότερα την εξέλιξη των συναλλαγματικών εσόδων², ενώ η κοινωνικοπολιτική σημασία του Τουρισμού καθώς και οι επιπτώσεις του στο περιβάλλον παρέμειναν στο περιθώριο.

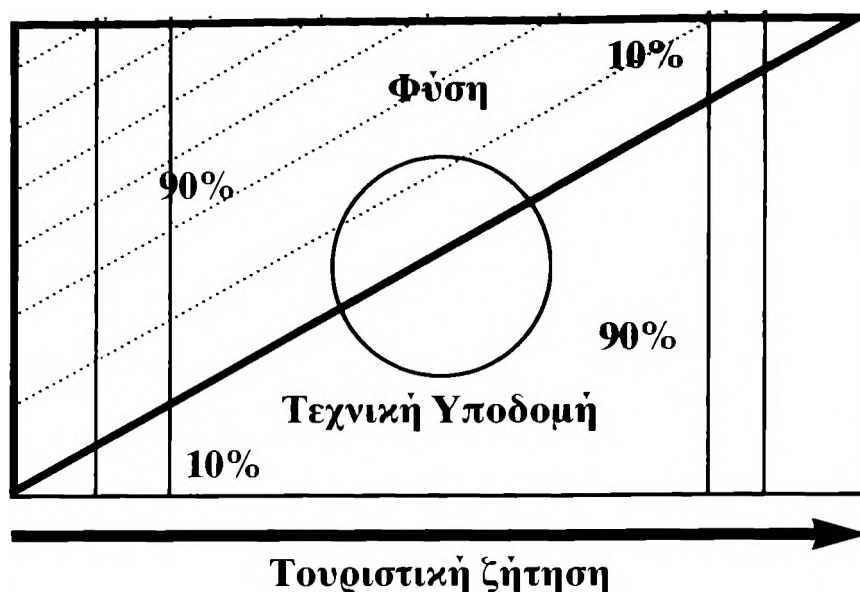
Η αρχική τουριστική προσφορά όλων των περιοχών της χώρας μας ήταν έτσι διαμορφωμένη που προσέφερε αφ' ενός το αγνό φυσικό περιβάλλον και αφ' ετέρου τις τεχνικές εγκαταστάσεις με την έννοια των ανέσεων.

Μία χώρα τουριστική πρέπει να γνωρίζει, ότι η πρόοδός της στην τουριστική βιομηχανία εξαρτάται από την υποδομή της.

Σύμφωνα με ωρισμένες προσεγγίσεις (π.χ. H. Hoffman) η τουριστική προσφορά, στη εικοσαετία του 1970-1990, βασιζόνταν σε φυσικά χαρακτηριστικά και μάλιστα σε ποσοστό της τάξης του 90% και μόνο 10% σε τεχνική υποδομή. Στην δεκαετία 1990-2000 θα ελαττωθεί η προσφορά των φυσικών χαρακτηριστικών σε 10% και θα αυξηθεί η τουριστική ζήτηση σε τεχνική υποδομή (ανέσεων) σε ποσοστό της τάξης 90%.

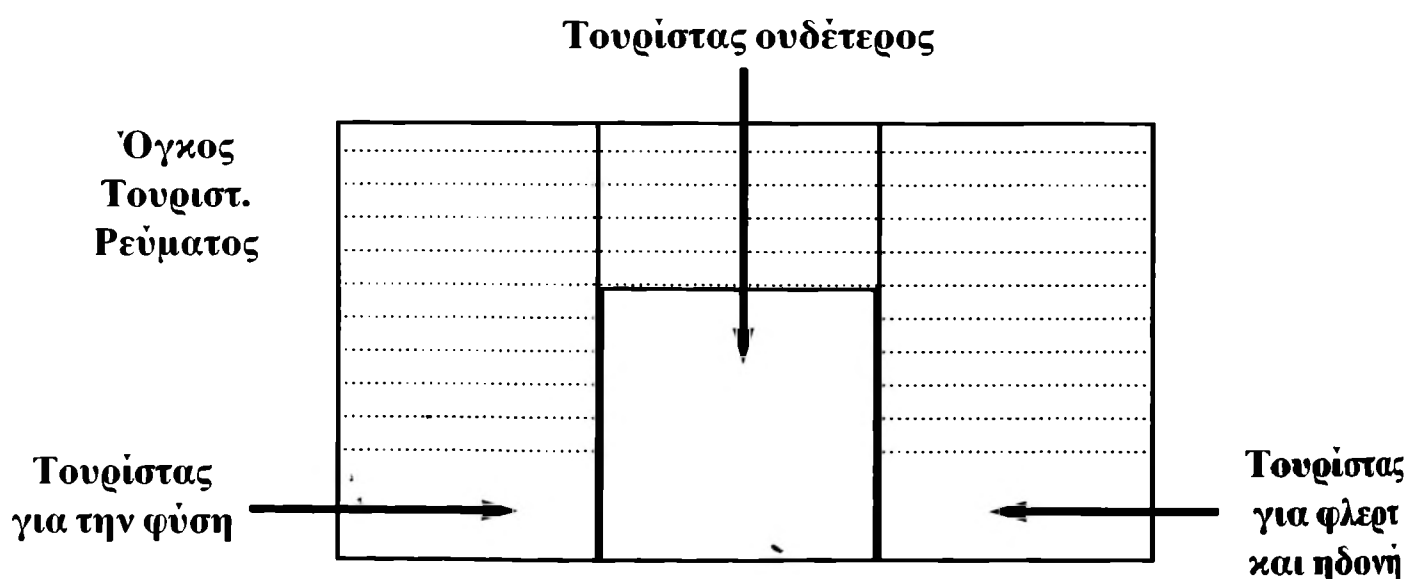
1. Βλ. *Ε.Ο.Τ.: Δελτίο Τύπου, Ιαν. 1989, σελ. 2.*

2. Βλ. *Π. ΤΣΑΡΤΑ: Κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αθήνα, 1987, σελ. 144.*

Die Situation ist komplex: Herbert Hoffmann. Freizeit und Tourismus auf dem Wege ins naechste Jahrhundert. Oktober 1996 Verlag. (Η περίπλοκη κατάσταση του ελεύθερου χρόνου και του Τουρισμού για την επόμενη εκατονταετία).

Έτσι, δημιουργήθηκαν νέα δεδομένα που διαμόρφωσαν την διεθνή τουριστική πραγματικότητα (όπως Τουρισμός μάζας, ανεξαρτησία από οικονομικές συγκυρίες, προτίμηση αεροπορικών μεταφορών, μεταμόρφωση του Τουρίστα καταναλωτή) καθώς και μία καινούργια τυπολογία στους τουρίστες³. Κατά την θεωρία του Hahn γίνεται αναφορά στους τύπους των Τουριστών με τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα: έτσι έχουμε S - Typ, F - Typ, W1 Typ, W2 - Typ, A - Typ. Για παράδειγμα: S - Typ είναι ο τουρίστας για ανάπαυλα (μακριά από το καθημερινό στρες, και κοντά σε ήλιο, αμμουδιά, θάλασσα), F - Typ είναι ο τουρίστας για εμπειρίες (μακρινές αποστάσεις και φλερτ), W2 - Typ είναι ο τουρίστας για αθλητικές δραστηριότητες, και, τέλος, A - Typ είναι ο τουρίστας για περιήγηση και περιπέτεια. Από τους πέντε τύπους κυριαρχούν τρεις, ως οι πλέον αντιπροσωπευτικοί, όπως σημειώνεται σχηματικά:

Die Situation d. F.V. Typologie: Herbert Hoffmann. Freizeit und Tourismus auf dem Wege ins naechste Jahrhundert. Outober 1994, Taschnbuch. (Ελεύθερος χρόνος και Τουρισμός στη πορεία προς την επόμενη εκατονταετία).

3. Στ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ: Τουριστική διαφήμιση. Α.τ., 1993, σελ. 62.

Αν θέλουμε να συνεχισθεί η εντυπωσιακή τουριστική μας ανάπτυξη, είμαστε υπο-εωμένοι να την προσαρμόσουμε στη διεθνή τουριστική πραγματικότητα, γιατί από ν άλλη πλευρά η αύξηση του διεθνούς τουριστικού ρεύματος, δεν έχει μόνο κατεύ-νση προς τις τουριστικά αναπτυγμένες χώρες, αλλά προς ολόκληρο τον κόσμο.

Αυτή η αύξηση, είχε ως αποτέλεσμα την εντυπωσιακή άνοδο των εισοδημάτων, ε-δημιουργήθηκε μία μονόπλευρη τουριστική οικονομία που απορροφά και μέχρι μερα το 70-75% των οικονομικά ενεργών κατοίκων. Φυσικό ήταν να προκύψουν ι προβλήματα στον τομέα παροχής υπηρεσιών, που παρά την ποικιλομορφία τους αν και έχουν κοινά χαρακτηριστικά, όσον αφορά στα μειονεκτήματα. Πολλές πε-ρχές λοιπόν ξεκίνησαν με περιορισμένη υποδομή και ανωδομή, πράγμα που προκά-σε πολλά κοινωνικά και περιβαλλοντολογικά προβλήματα.

Μία χαρακτηριστική περίπτωση: η περιοχή της Χαλκιδικής

Η τουριστική ανάπτυξη των χωριών αυτής της περιοχής, προσφέρει μοναδικό και ούσιο υλικό για έρευνα των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού.

Η καταγωγή των κατοίκων

Όπως είναι γνωστό, με το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας του 30, αποφασίσθηκε η ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Έτσι, οι ρόγονοι των κατοίκων της υπό διερεύνηση περιοχής ήρθαν από την Μικρά Ασία και καταστάθηκαν στην Ελλάδα.

Αξίζει να επισημανθεί, ότι μέχρι το 1950 οι κάτοικοι της περιοχής ασχολούνταν κυ-ως με το ψάρεμα, την κτηνοτροφία, την γεωργία και την αμπελουργία, όπως οι ίδιοι ι πληροφορήσαν κατά την διάρκεια σχετικής έρευνας⁴.

Κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής

Μήνες	Ημερήσια Μέγιστη Θερμοκρασία	Ημερήσια Ελάχιστη Θερμοκρασία	Μέσος Αριθμός Ημερών βροχής
Ιανουάριος	10	4	7
Φεβρουάριος	14	5	6
Μάρτιος	17	10	5
Απρίλιος	18	10	3
Μάϊος	20	14	3
Ιούνιος	25	19	2
Ιούλιος	30	22	1
Αύγουστος	35	25	1
Σεπτέμβριος	20	17	2
Οκτώβριος	15	12	4
Νοέμβριος	10	9	5
Δεκέμβριος	9	7	7

Πηγή: Ε.Μ.Υ.

4. Η έρευνα έχει γίνει στο χρονικό διάστημα 1983-1985.

Ανάλυση στοιχείων τουριστικού ρεύματος της περιοχής

Στην υπό διερεύνηση περιοχή είχαν καταγραφεί 2.400 κάτοικοι. Στις τουριστικές περιόδους, όπου καταγράφηκαν τα στοιχεία της έρευνας, εφίλοξενούνται 30.000 αλλοδαποί τουρίστες: σε ποσοστά: 25% από την Αυστρία, 32% από την Γερμανία, 7% από την Νορβηγία, 6% από την Σουηδία, 7% από την Ελβετία, 7% από την Ιταλία, 4% από την Γαλλία, 5% από την Αγγλία, 5% από την Ολλανδία και 2% από το Βέλγιο.

Αναφορικά με το τουριστικό ρεύμα των Αυστριακών και των Γερμανών, όπως προέκυψε από συζητήσεις που είχα μαζί τους, αυτό οφείλονταν στη δυνατότητα που είχαν και για camping. Αντίθετα οι Γάλλοι τουρίστες είχαν ως μοναδικό κίνητρο την επίσκεψή τους στην Αρχαία Ολυμπία, στην Επίδαυρο και στην Ακρόπολη. Τα κίνητρα των Άγγλων και Βέλγων ήταν η προσιτή τιμολογιακή πολιτική, κυρίως των ενοικιαζόμενων δωματίων της περιοχής. Τέλος, οι Σκανδιναβοί είχαν ως μοναδικό κίνητρο την ψυχιζή ανάπαυλα και την επαφή τους με την φύση.

Στοιχεία απασχόλησης στον Τουρισμό

Στην περιοχή αυτή από πλευράς απασχόλησης η έρευνα έδωσε τα ακόλουθα μεγέθη: Ελεύθεροι επαγγελματίες 136 (11,5%): από αυτούς καμία γυναίκα δεν καταγράφηκε ως επαγγελματίας. Οικογενειακές επιχειρήσεις: 237 (20%). Εργαζόμενοι: 302 (25,5%), από πλευράς αντρών και 152 (16%) από πλευράς γυναικών. Υπάλληλοι: 48 (4%) στο ποσοστό των αντρών και 52 (5,5%) στο ποσοστό των γυναικών. Μαθητευόμενα αγόρια 332 (28%) και 124 (13%) κορίτσια. Τέλος, συνταξιούχοι εργαζόμενοι: 130 (11%) άνδρες και 100 (10,5) γυναίκες το Σύνολο: 2,137, από τους οποίους οι 1.185 είναι άνδρες και οι 952 γυναίκες.

Είδη επιχειρήσεων

Κατά τη διάρκεια της έρευνας καταγράφηκαν 15 ξενοδοχεία, 70 εστιατόρια, 5 καφενεία, 2 φαρμακεία, 5 οδοντιατρεία, 5 συνεργεία αυτοκινήτων, 4 πρατήρια βενζίνης, 8 καταστήματα με σουβενίρ, 3 αρτοποιεία, 4 κομμωτήρια, 20 σούπερ - μάρκετ, 4 ζαχαροπλαστεία, 3 ταξί, 1 ιατρός και 1 υποκατάστημα Τραπέζης.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της υπό έρευνα περιοχής

Ο Τουρισμός, αποτελώντας μία εντυπωσιακή πηγή πλούτου για την περιοχή, επέφερε και εντυπωσιακές αρνητικές επιπτώσεις, που αν δεν ήταν η οικονομική παράμετρος, θα ήταν αδύνατο να συμβιβαστούν. Το κτισμένο και τουριστικά διαμορφωμένο περιβάλλον της περιοχής εξαπλώθηκε ακόμα και σε παλαιούς οικισμούς, που προϋπήρχαν, μετατρέποντάς τους σε τμήμα τουριστικού θέρετρου. Οι χρήσεις γης αλληλοσυγκρούστηκαν, αλλά, λόγω της οικονομικής του υπεροχής, κέρδισε ο Τουρισμός.

Κάθε πόντος γης έχει κτιστεί ή κτίζεται με συνέπεια την δημιουργία ενός τοπίου που σε τίποτα δεν διαφέρει από το τοπίο μίας πολυσύχναστης πόλης με πολλά τροχοφόρα και άφθονο μπετόν.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι στις καλύτερες περιοχές των χωριών της περιοχής ή μάλλον στα τουριστικότερα μέρη για τα οποία υπήρχε η μεγαλύτερη ζήτηση ο νόμος της αγοράς ανέβασε τις τιμές των οικοπέδων σε αστρονομικά ύψη (από 30.000 μέχρι 500.000 δρχ. το τ.μ.), με αποτέλεσμα να γίνονται απρόσιτα για ένα μέσο εργαζόμενο. Το ίδιο ισχύει και για τις παραλιακές περιοχές των οποίων τα οικοπέδα κυμαίνονται σε υψηλές τιμές.

Συνεχίζεται...